PARTICULARITĂȚI RETORICO-PRAGMATICE ALE DISCURSULUI ACADEMIC

Mihaela ENI
CZU: 81`42 ***mihaella_eni@yahoo.com***

Pornim de la ideea că pragmatica este o știință relativ tânără, al cărei obiect de studiu este discursul și analiza acestuia. Conform *Dicționarului General de Științe ale Limbii* termenul „discurs*”* este definit în sens larg, drept o secvenţă continuă de propoziţii sau fraze, structurată şi coerentă; termenul desemnează generic cele mai diverse forme de utilizare a limbii: scrise şi orale, dialogice şi monologice. O tipologie a discursului se poate realiza în funcţie de diferite criterii. După caracteristicile enunţării, se distinge între discursul centrat asupra emiţătorului şi cel adaptat la destinatar, discursul autonom în raport cu situaţia de comunicare (de ex., *discursul ştiinţific*) şi cel dependent de situaţie (de ex., *conversaţia*). În sens restrâns, termenul este în relaţie de complementaritate cu noțiunea *text*. Această relaţie este înţeleasă diferit: discursul înglobează numai formele vorbite şi/sau dialogice ale limbii, pe când textul este domeniul formelor scrise şi/sau monologice [1]. Discursul este definit ca o unitate de nivel transfrastic, pe când textul poate fi constituit şi dintr-o singură unitate sintactico-semantică. În prezent, discursul este obiectul de studiu al tuturor disciplinelor socio-umane, iar în funcție de domeniu, discursul este clasificat conform sferelor de activitate.

Discursul academic este definit drept o specie a elocinței academice, discurs cu conținut literar, științific, filozofic, rostit în cadrul Academiei sau al unei societăți literare [2]. Astfel, atestăm prezența discursului academic la manifestările științifice din cadrul academiei și altor instituții (conferințe, simpozioane, colocvii) și discursul academic rostit în instituțiile de învățământ (prelegeri, lecții publice etc.). Indiferent de locul rostirii, discursul academic este privit ca o formă principală de transmitere și asimilare a mesajului către auditoriu. Altfel spus, discursul academic reprezintă totalitatea informațiilor pe care publicul le-a asimilat, dar mai ales, măsura în care este dispus să le accepte ca o consecință clară a influenței pe care a manifestat-o susținerea discursului de către un emițător. Trăsăturile caracteristice discursului academic, privit din punct de vedere pragmatic, sunt onestitatea credințelor și a expectanțelor oratorului, caracterul continuu al autenticității acestora, credibilitatea transmisă prin însăși imaginea emițătorului, măsura în care autoritatea acestuia este recunoscută de membrii auditoriului sau adaptarea materialului la necesitățile și așteptările publicului, precum și structura, posibilitățile de înțelegere și disponibilitatea acestuia de a recepta informația, dar și de a acționa în consecință. Caracteristica de bază a stilului științific și, respectiv, a discursului academic este caracterul argumentativ. Argumentarea acționează cu precădere în discurs dialogal, identificarea elementelor fundamentale pe care se bazează pentru a acționa fiind

subiectul vorbitor, destinatarul și starea de lucruri asupra căreia se realizează discursul sau tema. Obiectul argumentării este studiul tehnicilor discursive, permițând a provoca sau a crește adeziunea spiritelor la tezele pe care le prezintă.

Astăzi argumentarea nu mai e considerată o conversiune psihologică a logicului, ci e un spațiu privilegiat al reconstrucției limbajului ca acțiune [3].

Argumentarea declanșează acțiuni evidente pe relația locutor-alocutor. Acestea pot fi:

- convingerea care înseamnă a învinge preopinentul cu propriile sale argumente (lat. *con* + *vincere* „a se învinge pe sine”);
- persuadarea, care înseamnă a face să crească adeziunea la tezele prezentate de subiectul-vorbitor pe calea sugestiei, a emoției, lăsându-i alocutorului posibilitatea de alegere proprie și iluzia că a fost independent în această alegere (lat. *per* + *suadere* „a sfătui pe cineva”) [4].

Convingerea e mai aproape de adevăr, pentru că se bazează pe probe, adeziunea e corespondentă a persuasiunii, dar care poate declanșa acțiunea. Caracterul argumentativ al discursului se susține prin strategii discursive, un sistem logic de relații succesive. Strategiile discursive denunță logica limbajului, iar subiectul vorbitor, care argumentează enunțând, va avea la dispoziție trei feluri de operații:

operații discursive (în domeniul lexical: de selecție, de denotație, de restricție; în domeniul sintactic: operații de ordine, de succesiune a relațiilor sintactice; operații de logică sintactică: moduri de enunțare ale subiectului modalizări, determinări, forme temporale și aspectuale);

operații logice ale discursului în întregime (inferențe, raționamente, deducții, inducții, analogii, operații modale, explicații, judecăți de tip confirmative sau probe, opoziții, demonstrații);

operații retorice sau strategii de ordine [4].

Potrivit lui J. Cl. Anscombre și O. Ducrot, orientarea argumentativă a enunțului e impusă de procedee pur lingvisctice, unul dintre acestea fiind enunțarea, Astfel, pragmatic integrate în stucturile semantice și sintactice suportă ajustarea printr-o retorică, la rândul ei, integrată în aceste structuri.

Argumentarea reprezintă contraponderea demonstrației în dihotomia argumentație/demonstrație, cel de-al doilea termen desemnând caracterul pur logic al acțiunii, lipsită de subiect, ceea ce nu se poate spune despre câmpul argumentației – discursul – care este întotdeauna al cuiva, statuează un subiect, acestea fiind în centrul discursului.

Structura discursului academic este un subiect mai puțin cercetat, deoarece acest tip de discurs presupune o organizare riguroasă. Discursurile academice specializate, dar și discursul academic didactic sunt caracterizate de argumentare. Structura discursului este bazată pe emiterea unui raționament sau idee și prezentarea ulterioară a argumentelor în susținerea tezei. Astfel, argumentele emise au scopul de a convinge auditoriul și a-l face să preia și să susțină ideea enunțată. În acest context,

argumentele trebuie să fie formulate logic, expuse coerent și coeziv. Pentru atingerea scopului final al discursului, și anume, discurs eficient, acesta trebuie să respecte structura informațională a enunțului, adică prezentarea informației de la cunoscut la necunoscut. În cazul discursurilor academice, publicul este inițiat în subiectul care urmează a fi abordat, astfel prezentarea argumentelor după principiul structural temă-remă asigură eficacitatea discursului.

Dimensiunea pragmatică a discursului academic generează un interes deosebit prin studierea particularităților retorico-pragmatice. Scopul final urmărit de emițătorul unui discurs academic este de a influența publicul și a prezenta rezultatele obținute în urma cercetării sale, astfel, fiind preluate și aplicate în societate, acest fapt fiind posibil prin folosirea argumentelor și susținerea propriilor idei. Argumentarea în cazul discursurilor academice din cadrul manifestărilor științifice, dar și discursurile academice rostite în cadrul prelegerilor în fața studenților, au scopul de a convinge și a persuada publicul. Așadar, structura discursului academic bazată pe organizarea informațională și structurarea ideilor argumentate determină aspectul pragmatic cercetat de specialiștii în domeniu.

Referințe:

1. BIDU-VRĂNCEANU, A., CĂLĂRAŞ, C., IONESCU-RUXĂNDOIU, L., MANCAŞ, M., PANĂ DINDELEGAN, G. *Dicţionar General de Ştiinţe ale Limbii.* Disponibil: *https://www.academia.edu/10986209/87525919_DSL_Dictionar_de_Stiinte_Ale_Limbii* [Accesat: 23.08.2021].
2. *definiție MDTL | dexonline* [Accesat: 24.08.2021].
3. ROVENȚA-FRUMUȘANI, D. *Semiotica discursului științific*. București: Editura Științifică, 1995.
4. DRAGOȘ, E. *Introducere în pragmatică*. Cluj: Casa Cărții de Știință, 2000.

Articolul a fost elaborat în cadrul proiectului *Cultura promovării imaginii orașelor din Republica Moldova prin intermediul artei și mitopoeticii,* cifrul 20.80009.0807.19